

М. М. Рожко, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ВПЛИВ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЛЮДИНИ

Рожко М. М.

Вплив хореографічного мистецтва на формування особистості людини.

Стаття присвячена аналізу ролі хореографічного мистецтва у формування та розвитку особистості людини. Автор доходить висновку про те, що хореографічне мистецтво виступає соціокультурним чинником творчої діяльності і розвитку особистості людини. Встановлено, що хореографія не лише сприяє розвитку емоційного відчуття у особистості краси реального світу, але й зміцненню здоров'я, формує поставу, розвиває увагу, пам'ять, позитивно впливає на загальний фізичний стан, а також позитивно впливає на духовне удосконалення.

Ключові слова: хореографічне мистецтво, формування особистості, творча діяльність.

Рожко М. Н.

Влияние хореографического искусства на формирование личности человека.

Статья посвящена анализу роли хореографии в формировании и развитии личности человека. Автор приходит к выводу о том, что хореографическое искусство является социокультурным фактором творческой деятельности и развития личности человека. Установлено, что хореография не только способствует развитию эмоционального чувства красоты реального мира, но и укрепляет здоровья, формирует осанку, развивает внимание, память, позитивно влияет на общее физическое состояние, а также на духовное совершенствование.

Ключевые слова: хореографическое искусство, формирование личности, творческая деятельность.

Займаючи особливе місце в соціальному житті суспільства, як на ранніх етапах розвитку людства, так і в наш час, хореографія є одним зі своєрідних інститутів соціалізації людей, у першу чергу молодого покоління – дітей,

підлітків і молоді, а також виконує й ряд інших функцій, властивих культурі в цілому [1, с. 152].

Як вид мистецтва хореографія відбиває духовний стан суспільства зі ступенем вірогідності, що дозволяє розглядати її як „дзеркало” суспільної свідомості, ментальності, настрою, потреб людини. У ній синтетично відображаються й інші форми суспільної свідомості – наука, міф, релігія, політика, право й ін. [2, с. 132]

Аналіз психолого-педагогічної, методичної та мистецтвознавчої літератури показує, що в хореографічній педагогіці дослідники приділяють увагу лише окремим аспектам розвитку особистості засобами хореографії: особливостям виховного потенціалу хореографії взагалі та культурологічного значення танцю зокрема (П. І. Коваль, А. С. Тараканова, А. В. Фомін, Ю. В. Хижняк); використанню традицій народної хореографії (Т. І. Бадмаєва, К. В. Василенко, К. А. Геворгян, А. С. Жолтаєва, А. І. Шевчук та ін.

Існує низка науково-педагогічних досліджень, в яких хореографія розглядається як один із допоміжних засобів фізичного, розумового, морального виховання особистості (Н. С. Власова, В. М. Грінер, Л. М. Держинська, М. С. Кольцова, Ф. А. Рац, А. В. Фомін та ін.).

Усе це підтверджує багатофункціональний вплив хореографії на всебічний розвиток особистості.

Мета статті – проаналізувати вплив хореографічного мистецтва на формування та розвиток особистості людини.

Мистецтво хореографії засноване на музично-організованих, метафоричних, образно-виразних рухах людського тіла. Хореографія зародилося в далекій давнині. Уже в первісну епоху виник танець як обрядове дійство, як безпосереднє вираження радості людей із приводу успішного полювання, перемоги над ворогом, завершення робіт і т.п. Поступово втрачаючи зв'язок з конкретикою повсякденного життя, танець формується як мистецтво (уміння), що втілює в собі красу тіла, багатство рухових можливостей людини та, найголовніше, глибину її емоційного стану [3, с. 17].

Антропологічний характер феномена танцю проявляється в його охопленні усіх рівнів людської істоти. Специфічність хореографії полягає в єдності художньо-творчих, психофізичних, комунікативних і кінетичних проявів людини, що визначає багатоскладність його дослідження. Будучи однією зі спеціалізованих сфер культури, хореографія функціонально відбиває завдання інтелектуально-почуттєвого відображення буття людини (втілення задуму музичного твору), з однієї сторони. З іншого боку, мистецтво хореографії засноване на музично-організованих, умовних, образно-виразних рухах людського тіла, тобто втілення задуму відбувається в русі тіла як своєрідного інструмента [4, с. 77].

Хореографія не лише сприяє розвитку емоційного відчуття у особистості краси реального світу, але й зміцненню здоров'я, формує поставу, розвиває увагу, пам'ять, позитивно впливає на загальний фізичний стан, а також позитивно впливає на духовне удосконалення.

Естетична природа хореографічних творів визначає виконання танцю як індивідуальний творчий процес. Ця духовна діяльність триває й після виконання танцю. Образи продовжують діяти, впливають на досвід, що склався раніше. Тут бере початок розвиток задатків, смаку, почуття, художньої інтуїції. Сила впливу танцю не зникає із припиненням безпосереднього контакту з хореографічним твором, навпаки, тільки починається, ідучи вглиб морального існування людини, де поволі, непомітно, інтимно продовжує почату роботу, торкаючись усіх сфер її життєдіяльності, впливаючи на мотиви, стимули, ціннісні установки й у результаті – на поведінку, людську особистість у цілому. Чим вище культура почуттів у її сходженні до духовних (не утилітарних) цінностей, тим вище моральний критерій особистості, яким вона керується в найнесподіваніших життєвих ситуаціях [5, с. 63].

Хореографія – сфера мистецтва процесуального утворення образів і почуттєвого збагнення, естетичних просторово-часових характеристик тілесно-рухової активності. Відповідно, тілесно-рухова культура особистості може бути зрозуміла, на нашу думку, як когнітивно-оцінна, емоційно-почуттєва й

мотиваційно-вольова складові ідеї (образа) „Я” індивіда, що продукуються його тілесністю.

Сутність складових тілесно-рухової культури особистості ми розуміємо в такий спосіб. Когнітивно-оцінна складова тілесно-рухової культури особистості – образ, самооцінка індивідом своєї тілесності, її суб’єктивної й соціальної значимості. Емоційно-почуттєва складова тілесно-рухової культури особистості – переживання (афекти, емоції, почуття, зміст), що продукуються в індивіда його тілесністю.

Мотиваційно-вольова складова тілесно-рухової культури особистості – прагнення індивіда діяти в напрямку задоволення потреби в персоналізації за допомогою своєї тілесності, часом всупереч внутрішнім і зовнішнім перешкодам [6, с. 121].

При такому ракурсі розгляду складових тілесно-рухової культури відома декларація про те, що метою хореографічного виховання є сприяння всебічному гармонічному розвитку особистості, здобуває конкретно-теоретичний аспект: адекватний віковій тілесності розвиток виділених складових тілесно-рухової культури особистості. Засоби досягнення цієї мети, мабуть, суттєво різні для кожного вікового періоду.

Криза освіти в сучасному світі звертає увагу на думки видатних педагогів і мислителів минулого, що справедливо вважали культуру невід’ємною частиною освіти підростаючого покоління.

Природно, що увагу дослідників залучає насамперед та область суспільного життя, у якому „емоційні переживання становлять її серцевину, нерв самого явища – мистецтво”.

Слід зазначити, що хореографія як вид мистецтва спрямована не на маси, а звернена до особистості, до суб’єкта, що багато в чому визначає силу його емоційного впливу на особистість. Пластична виразність рухів у танці, з одного боку, відбиває якість емоційного проживання, значеннєвого наповнення рухів, а з іншого, – це здатність дитини передати іншій людині свої індивідуально переживані смисли.

Пластична рухова дія як образний виразний рух пов'язана з продуктивною уявою. С. М. Паршук та А. О. Драган відзначають, що дитячій уяві властива рухова природа, і вона найбільше органічно розвивається, коли дитиною використовується „діюча форма зображення за допомогою власного тіла”. Включаючись „усім тілом” у творчий процес, дитина імпровізує, знаходить внутрішню свободу [6, с. 185].

Провідним завданням педагога-хореографа в роботі з дітьми є розвиток цілісного сприйняття й переживання дитиною розгорнутого змісту музичного, почуттєвого й тілесного образу. При цьому в дитини спонтанно включаються механізми емоційно-тілесного самовираження. У дітей з гіперактивною поведінкою особливо яскраво виражені негативні емоції, джерелом яких є їхнє тіло: неможливість точної координації, недорозвинення тонкої моторики. Рухи гіперактивної дитини досить часто стають приводом для негативних оцінок навіть із боку близьких людей і, відповідно, для виникнення в дитини негативних емоцій. Стан тіла, організму, особливості зовнішності, фігури впливають на світовідчуття дитини. Тому одним із завдань педагога-хореографа є зміцнення почуття безпеки й забезпечення тілесного комфорту, підтримки оптимальної тілесної свідомості на заняттях з танцювально-ритмічної гімнастики, хореографії [7, с. 59].

За допомогою виразних рухів дитина створює образ (ігровий образ) конкретного персонажа. Ігровий образ відповідає природі образного мислення дитини й тому виявляється оптимальним як з погляду цікавого для дитини змісту діяльності, так і з виховної сторони (вчинку персонажа). Довільне й осмислене рухово-пластичне втілення ігрового образу поступово розвиває в дитини здатність до керування власними емоціями й потім здатність до регулювання власної поведінки в цілому.

В організації педагогічної діяльності необхідно враховувати процеси й способи уяви, які найчастіше зустрічаються: аглютинація (злиття окремих елементів в один образ), акцентування (виділення або підкреслення якоїсь деталі в створюваному образі), гіперболізація (збільшення або зменшення

предмета або його частин), схематизація (згладжування відмінностей між предметами), типізація (виділення найбільш істотного). Дитина у своїй уяві створює образ того, до чого вона відчуває живий інтерес, що для неї має велике значення. Відбір окремих рис образів, раніше сприйнятих, і об'єднання в новий образ відбувається відповідно до тих завдань, які перед нею поставлені.

Багатство високомистецького репертуару і його доступність для освоєння школярем з урахуванням особистісних переваг створює основу формування художнього смаку дитини, розкриває її творчий потенціал. При цьому, з одного боку, педагог отримує інформацію про внутрішній світ дитини, з іншого, – проектує варіації й трансформації образів, що позитивно впливають на емоційно-духовну сферу особистості.

У середній школі підлітки, опановуючи мовою хореографічного мистецтва, здатні самостійно осягати хореографічні твори, що створює передумови для власної художньої діяльності. У підлітковому і юнацькому віці фізичні дані й експресивні тілесно-рухові особливості набувають першорядного значення. Акцентуються позитивні емоційні стани. Підлітки, як правило, ще не в змозі зрозуміти тілесно-рухову пластичність дорослих і адекватно її оцінити. Однак ознаки граціозного виконання, яскраво вираженої емоційної танцювальної дії вони можуть виділити. У міру накопичення життєвого досвіду вони починають більш багатогранно сприймати й оцінювати себе та інших. Наявність естетичного ідеалу як заходу втілення краси в мистецтві й житті створює основи творчості в будь-якій вибраній сфері діяльності [8, с. 97].

Йдучи до середніх спеціальних та вищих навчальних закладів, молоді люди приходять до повноцінної соціально-культурної самоідентифікації, усвідомлюючи свою приналежність до певного культурного шару з його особливими художньо-естетичними уявленнями й смаками, на основі яких складаються певні пріоритети й у власній художній творчості – незалежно від його професійної або аматорської спрямованості.

Отже, хореографічне мистецтво виступає соціокультурним чинником творчої діяльності і розвитку особистості людини. Процес засвоєння

хореографічної культури вимагає гармонійного поєднання у діяльності педагога специфіки образної мови танцювального образу, інтерпретації змісту та імпровізації форми на підставі принципів навчання і виховання: наочності як основи удосконалення хореографічних рухів; системності викладання з використанням різноманітних форм роботи з дітьми; доступності як вирішення проблеми „бар'єру” психофізичних навантажень; послідовності як основи поступального засвоєння хореографічної культури і усвідомлення синтетичної основи хореографічного мистецтва.

Подальші розробки запропонованої теми дослідження можуть бути пов'язані із вивченням сутності хореографічної діяльності, яка полягає у танцювально-руховій активності особистості, в ході якої набуваються і вдосконалюються не лише спеціальні хореографічні здібності, а й формується вміння відтворювати, інтерпретувати, створювати різноманітні за видами та жанрами танцювальні твори, в процесі чого у особистості виховуються естетичні смаки, художнє мислення, естетичне ставлення до мистецтва, формується естетична культура, естетичне сприйняття світу, накопичуються художньо-естетичні знання, розвиваються естетичні почуття, судження, вміння та виражаються внутрішні переживання особистості, тобто розкривається її індивідуальність.

Література

1. Череднякова А. Б. Педагог-хореограф как специалист социальной культурной сферы [Текст]. / А. Б. Череднякова // Социально-культурные проблемы подготовки специалистов в вузе. – Челябинск, 2007. – С. 152 – 163.

2. Марченко С. Е. Роль педагога-хореографа в эстетическом воспитании подростков / С.Е. Марченко // Омский научный вестник : научный журнал. – Омск : Изд-во ОмГТУ, 2010. – № 5 (91). – С. 132 – 134.

3. Гончаренко Ю. В. Естетичне виховання учнів початкових класів у процесі хореографічної діяльності: дис. ... канд. пед. наук зі спеціальності

13.00.07 – теорія та методика виховання. – Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. – Луганськ, 2009. – 230 с.

4. Юсов Б. П. Взаимосвязь культурогенных факторов в формировании художественного мышления учителя образовательной области «Искусство» [Текст] / Б. П. Юсов. – М. : Компания Спутник +, 2004. – 252с.

5. Уколова Л. И. Формирование духовной культуры молодого поколения [Текст] / Л. И. Уколова // Искусство и образование. – 2008. – № 2. – С. 62–67.

6. Паршук С. М., Драган А. О. Роль хореографии в гармоничном развитии младших школьников / С. М. Паршук, А. О. Драган // Успехи современного естествознания. – 2011. – № 8 – С. 185–186.

7. Малюков А. Психология переживания и художественное развитие личности / А. Н. Малюков. – Дубна : Феникс, 1999. – 256 с.

8. Суртаев В. Я. Ценностные ориентации молодежи в социокультурном пространстве / В. Я. Суртаев. СПб. : АТН, 2010. – 352 с.

Rozhko M. M.

Influence of Choreographic Art on Forming of Personality of People.

The article deals with the analysis of the role of choreography in the formation and development of a personality. Occupying a special place in the social life of the society both at the early stages of the development of the mankind and at the present time, choreography is one of peculiar institutions of socialization of people – first of all, people of younger generation, children, teenagers, youths. It also fulfils a number of other functions characteristic of culture as a whole.

The author comes to the conclusion that choreographic art is a social and cultural factor of the creative activity and development of a personality. It has been proved that choreography does not only contribute to the development of the emotional feeling of the beauty of the real world but also strengthens the health of a person, forms his posture, improves his attention and memory and influences positively his general physical condition and moral perfection. The art of dancing helps to bring up the esthetic tastes, the artistic conscience, the esthetic attitude to arts, it forms the esthetic culture of a personality, his esthetic perception of the world which the help of which his artistic and esthetic knowledge is saved up.

Further research should deal with the analysis of the essence of the choreographic activity which is based on the dancing and motion activity of a personality in which not only the special choreographic skills are worked out and improved but also the abilities to create and to interpret different in types and genres dancing compositions are formed.

Key words: choreographic art, development of a personality, creative activity.

Відомості про автора

Рожко Марина Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри хореографії Інституту культури і мистецтв ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка».

Стаття надійшла до редакції 11.12.2014 р.

Прийнято до друку 26.12.2014 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Сташевська І. О.